

Plameneče srce.

Spisal Janko K. S.

zamrzli, visoki sneg.

Šibko in zgrbljeno telo je zatrepetal, vzdrhtelo v debeli, mrzli plasti in z obupnim naporom so se jele gibati premrle roke ter grebsti in kopati izpred obličja dušeče kepe . . . Po dolgih, brezuspešnih poskusih se je sklonila vendar toliko kvišku, da se je nagnil in prevalil koš z upornim bremenom napol v stran in da je mogla izvleči izpod naramnic desnico . . . Skoro si je oprostila tudi levico in se dvignila na noge.

Tiščalo in dušilo jo je neznosno v bolnih, izsušenih prsih in posilil jo je suh, dolgotrajen kašelj . . .

Ko si je površno odtrkala in odbrisala prijemke snega z zakrpane obleke, se je oprla trudno ob ležeči koš in se zazrla z motnim pogledom v smer snežene gazi, ki je padala lahno navzdol ter se izgubljala v gosti, sivi megli.

Ah, tam doli . . . tam doli že prihaja pred hišni prag njena mati, — o ne! — mačeha njena neusmiljena, kruta — z jeznimi, sovražnimi pogledi, stiska pesti in kolne z grozečimi kletvami njo, ki ne more prinesiti nocoj domov drv iz gozda, ker je tako slaba in bolna kot še nikoli. Zaman je prosila s solzami v očeh trdosrčnico, da ji dovoli ostati vsaj nocoj doma, zaman ji tožila svojo bol in slabost. Morala je vseeno od doma s košem na rami, ker sicer bi jo bila brezsrčnica surovo osuvala ter jo napadla s silo. „Grda lažnivka! Lena hinavka!“ ji je že bila zabrusila v obraz in že je srdito grozila s pestmi.

O, kot železen bat je njena pest in brezobzirno in nevzdržno bijejo njeni udarci v obraz, v prsi . . . kamorkoli. Veliko dni ne minejo bolečine. A če v svoji slepi togoti pograbi še za trdo palico, metlo, burklje, poleno, tedaj pa navadno ne more vzdržati; zavrti se ji in stemni pred očmi ter omahne in se zgrudi v nezavest. In

njene šibke moči se tem teže in tem počasneje vračajo v nje slabotno, hirajoče telo.

In sedaj? . . . Gorje, gorje, če se sedaj vrne domov brez drv! Nocoj pograbi najmanj za poleno in nad vse kruto jo obdelajo ljuti udarci! . . . In zaužiti ne bi smela večerje, o, niti onega bornega, nezabeljenega soka ne, ki se kuha vedno in vedno le za sultana, onega črnega, lenega psa, in zanjo. Klečati bi morala v kotu nepremično, brez prestanka ter slišati, ah — poslušati trde kletve in zabavljice zlobne mačehe, dokler je ne zapodi iz tople hiše spat v mrzli hlev na trhlo, razbito posteljo brez tople odeje tam v kotu poleg nemirne sivke in blizu razpokanih vrat.

Hudo je trpeti pod trdimi udarci, ki vcepljajo skeleče bolečine, da ne more, vsa trudna od dela, zaspati pozno v noč in da ji čez dan venomer omagujejo slabotni udi pri napornem delu, — težko je hirati ob tolikrat neutešenem gladu, — bridko zmrzovati v mrzlem hlevu, če ni in ni gorke odeje; toda hujše, težje, bridkejše nego vse trpljenje života so globoke rane, ki jih vcepljajo v njeno dušo brez-sramne, trde in surove besede, ki blatijo njeno ubogo rajno majko, da bi oskrunile nje čisti in sveti spomin. O, tedaj pa ji privro za drugo trpljenje že izplakane in zatrte solze na blede, upadlo lice in tedaj zaihti krčevito in ihti, ihti . . .

Ah, majka, mamica bedna, brezmejno ljubljena, edina! Ti sladko bitje, ki si jo edino ljubilo na zemlji, tolažilo jo v bridkostih, čutilo ž njo! Ah, žuljave, koščene roke, ve blage, dobrotne, ki ste jo božale po licih, laseh, ji brisale solze, ji nudile radovoljno kruha, belega, dobrega v obilici. In ti lice nagubano, velo, ki si se sklanjalo sleherni večer nad njenim ležiščem, trepetaje v molitvi, ki so jo tiho šepetale ustnice, in ve nepozabne, ljubeznipolne, mile oči, ki ste plakale tolikrat nad njo in se le malokdaj vzradovale v bolestnem nasmehu! . . .

Ah, ni te več . . . mrtva, mrtva si, majka! V oni že davno minoli pomladi pred nje prihodom v sedanjo domačijo so že cvetle tam daleč, daleč sredi mestnega pokopališča pri Sv. Krištofu bele marjetice med zelenimi bilkami na tvojem grobu. Globoko in nevzdravno počiva zdaj tvoje truplo v črni prsti božjega vrta, — toda tvoje zlato srce je vzplamenelo, se dvignilo in se utrnilo v visoki svod svetega neba.

Da, prav tedaj, ko so te položili na črni mrtvaški oder, je vstalo in živo zagorelo tvoje srce in švignilo kvišku . . .

Da, — videla je razločno skozi solze svojih oči . . . vsa plašna ostrmela in že isti hip jo je objela vrtoglava tema, da je omahnila nezavestna tik odra po tleh.

Uslišane so vroče želje in molitve, materine in njene! — Zlato srce blage rajnice se je utrnilo med zlate zvezde visokega neba, — med plameneča srca v Bogu zasnutih zemljanov, ki v jasnih svetih nočeh, ko ne plakajo in se ne srde nebesa v neprosojnih oblakih nad grehi in zlobo sveta, — sijejo in gledajo doli na vesoljno zemljo, neprenehoma trepetajoč v nadzemski radosti, ki ji ni in ji ne bo konca na veke . . .

„Jerica — ubožica! Trpi brez sovraštva, brez tožbe in tvoje srce bo — plameneča zvezda! . . .“

Tajno, a mogočno odmevajo v srcu med trpljenjem tolikrat izdihnjene besede umirajoče roditeljice, — nepopisno tolažbo, sladko nado, neutešno koprnenje vdihujoč.

„Plameneča zvezda! . . .“

O, da bi že prišel visoki trenotek ob koncu zemskega gorja, da bi ji že skoro na veke umrle oči v nevzdramen sen, a iz prsi ji vzplamenela svetla zvezda, v kateri je brezkončen sijaj in brezkončna radost.

„Plameneča zvezda! . . .“

In trudne oči so se ozrle kvišku in zahrepenele skozi neprosojni zastor valujoče megle v srebrnotkano sinje nebo.

Mračni se . . . Tam gori nad temnejšo in temnejšo megleno plastjo se že vzigajo večni plameni nekaj tu doli na zemlji trpečih in poniževanih.

Mračni se . . . Dneva luč ugasuje v večer, utrujenim od dela in trpljenja se bliža pokoj noči . . .

To je sveti čas, ko miruje telo in pridejo pokojno v dušo sveta čuvstva, svetle sanje, jasne misli. Sveti čas, ko zakipe toplo v nebo molitve vseh bednih in žalostnih, dokler ne zaspe v sladkem pokoju . . . Zato zagore le v tem božjem času zemljanom vidna plameneča srca v nebesnih višavah.

Ah, majka, majka! Ti si bila, ki si razodevala vse blage skrivnosti o večno plamenečih srcih v tistih dolgih nočeh, ko si na smrtni postelji bedoč hiralala, . . . umirala. Ah, ti — ti —! . . .

Po daljšem presledku jo je posilil zdajci zopet jak, dušljiv kašelji in dvigniti se je morala kvišku. Ko se je nekoliko odkašljala, ji je postalo v prsih lahko, prijetno in bilo ji je, kakor da čuti v njih pomlajene, nove sile.

Ozrla se je na prevrnjeni koš, na raztresene, deloma razvezane butare. Skoro se je nagnila, potisnila eno butaro in nekaj razmetanih klinov zopet v koš in ga poskušala vnovič dvigniti od tal.

Toda zaman je bil ves napor, vse prizadevanje; dasi znatno razbremenjen, je bil koš težak kot ogromna skala. In tudi, ko je nato izdrla in odstranila več in več klinov iz njega, ga ni mogla zadeti več na ramo.

Utrujena od brezuspešnih naporov, se je naposled ječé ozrla nanj in pogledala obupno v smer snežene gazi, ki je vodila domov.

„Ne morem! Ne morem! . . .“

Tiho je vzdihnila in onemela v bolestem pričakovanju, bolestem razmišljanju . . .

Noč prihaja, a nje še ni in ni domov z drvni. Ko je odšla z doma proti gozdu, je še sijal skozi meglo beli dan . . . Kaj neki že počenja kruta brezsrčnica?! O, besna je že brezdvomno, da nikoli tako, . . . srdi se že dolgo, dolgo neizrecno nanjo, žugajoč ji skozi kuhinjske stene sem gori s pestjo, in glasno škrtá z zobmi in še glasneje preklinja . . . Pošle so ji bile pač vse butare doma, a množica suhih polen ji je še vedno visoko nakopičena pod hišnim napuščem. Toda s temi varčuje kot s svojimi prijaznimi besedami. Zato je morala ona danes v kljub vsem prošnjam, v kljub vsem tožbam, da je toli slabotna, da se jedva vzdrži na nogah, s košem na rami po butare sem gori . . . Zakaj si jih ne spelje z vozom domov, kakor delajo vsi sosede? Sosed stric Jože bi jih ji navozil zastonj s svojim volom, saj je njen brat! . . . A tega noče, samo da mora ona, reva slabotna, bolehná, na mraz po ta težka bremena in da tem bolj trpi, trpi . . . Neusmiljena žena pa, ki je močnejša nego vsaka v fari, ne dvigne sama niti praznega koša ne. Samo kuha in molze, tepe in preklinja; sicer večinoma počiva v leni brezdelici ter ob polni skledi. — Zato mora tem bolj delati ona, prezirana, zaničevana, bolna, lačna . . . In v zadnjih dneh, ko neprestano in čimdalje bolj boleha, ji je izpočíta sovražnica še bolj za petami nego navadno. Vedno jo očitajoč nadzoruje nje mrzki in zli pogled in tem večkrat jo zadene oster ukor, ali rezka psovka, ali kruta pretnja v odurnem vzkliku. In tem večkrat pade tudi žugajoča pest ter trdo udari, da jo tem bolj duši in bode v bolnih grudih . . .

„Jera!“

Živo se je stresnila in plašno vzdrhtela. Ali ni bil to znani glas srepega klica?! . . .

„Jera!“

Pozvalo je vnovič. O, resnično, to je znani odurni klic. Gorje!...

Oči so pozorno strmele navzdol proti domu v že vsenaokoli temno noč . . . In v hipu se je utrnilo in vzplamenelo v medlem, krvavem svitu od tam doli. Bilo je, kakor da bi tajno grozeč pogledalo iz temine krvavožarno oko, motno vzplamtevajoč in zdaj-pazdaj ugasujoč za prosojno plastjo nemirno se prelivajoče megle. A to neprestano ugasujoče oko ni ugasnilo in prihajajoč kot iz daljne daljave je večalo bolj in bolj svoj nevzdržno se utrinjajoči obod.

„Jera!“

Zaklicalo je že od blizu. Jeknilo je prav tam izza gorečega očesa, . . . da, bilo je, kakor da je vzkliknilo zdajci samo to pošastno se žareče oko.

„Jera!“

Zaškripali so jadrni koraki v zamrzujoči gazi, zahropeli razločno, glasno, glasneje nagli, naporni dihi in kot ogromna pogrebna sveča je zaplapolala izza tanjšega in tanjšega meglenega ovoja rezko prasketajoča, v živem žaru se utrinjajoča baklja nad — temno postavo orjaške ženske. In kot da sta zagoreli izza njenega rdečega, zabuhlega obraza dve novi plamenici v še živejšem, zlovražnem svitu, — so zablisnile znane, brezsrčno sovražne oči.

„Tu . . . tu si torej! . . . Ali se tako nosijo butare domov?! . . . O — o, posvetim ti — vlačuga ciganska, vražja, lena, nesramna! . . .“

In krepka pest je surovo zadela ob lice nemo trepetajoče deklice, ki se ni genila na mestu, odrevenela v slabosti in mrazu, otopela v plašnem pričakovanju.

„Ali se tako nosijo butare domov?! . . .“

In pest je udarila tem krepkeje ob drugo lice.

„Zgani se ciganska kri! . . .“

In pest je udarila neusmiljeno ob hrbet in pahnila šibko dekle od koša, ob katerem je slonelo in ždelo nepremično doslej.

„Hej, zgani se — in dvigni in — nesi, sicer —! . . .“

Deklica je polglasno zaječala in uporne noge so jedva prestregle silni sunek, da ni opotekajoč se omahnila v sneg. Obstala je nemo drgetaje na mestu.

„Hej, obotavljaš se?! . . .“

Ta hip je tiho stopila in se nagnila h košu, otipala ob njem naramnico, ga skušala dvigniti . . . Zaman. Stal je in obstal kot prikovan ob tla.

„Ne morem! . . .“

Tajno se je izvila ta prva, plašna beseda iz sirotinih ust.

„O, moreš, a nočeš — vedi, — nočeš, hinavka nesramna! In ker nočeš, — moraš! . . . Pa glej, no, glej hudiča prokletega . . . še niti ene cele butare ni v tem bornem košu, . . . samo par klinec drobni, ničevih štrli tu . . . a drugi leže vsi raztreseni, razmetani vsenaokoli po tem prokletem snegu . . . Ali so te obsedli vsi hudiči vesoljnega pekla?! Takoj mi pomaši ves, pa prav ves ta les v koš! Takoj, — takoj! . . .“

Razjarjena žena je zapičila drog, ki je v višini plapolal v zdaj-pazdaj iskre sipajočem ognju, v sneženo plast in sama prišla za koš.

„Pri poštenih ljudeh se naloži do vrha, . . . vedi, vedno do vrha, . . . ti ciganka nepoštena, ti lenoba vseh lenob! . . . Pa kako se ti zdaj to obrača zaspano in krmežljivo in brezbrizno! . . . Glej no, kar ne zgane se! . . . O, danes pa bo pela doma brezovka! In po nagem životu te pretepem, četudi do krvi, . . . da, — do krvi! . . .“

Z živo naglico se je sklonila naposled srdita žena sama in začela pobirati ostanke razvezanih butar ter jih nato mašila in zmašila v koš . . .

„Nastavi grbo! . . . In če mi ne neseš sedaj, te pretepem že tukaj!“

Močna žena je s krepkim sunkom ročno dvignila koš ter ga zadela ob ramo nizkopostavne, slabotne devojke.

„Sedaj hodi!“

Zaječale so bolne grudi v težkem vzdihu, izdihnjenem v bolestno grgranje. Globoko sklonjena pod svinčeno težo, se je opotekala dva drobna koraka v sneženi gazi in obstala za hipec v burnem drgetanju.

„Hodi!“

V stisnjene, trpeče prsi ji je v trenutku šinila krčevita in dušeča bol, v ustih so se nabirale pene in nenadoma je privrel skozi grlo mogočen, topel curek in švignil v temni boji v beli sneg . . . In že isti hip ji je dogorel žar plamenice, . . . ugasnila ji je belina snega v hipni noči za zastrtimi vekami in nepremagljivo breme jo je pahnilo s kruto silo na mrzla tla.

* * *

(Dalje prihodnjič.)

Plameneče srce.

Spisal Janko K. S.

(Dalje.)

temno noč besné vetrovi. Z burnim bučanjem udarjajo sunkoma ob ropotajoča, pokajoča vrata, zadivjajo zdajpazdaj v šklepetajoče okence in se zaganjajo z nevzdržno tožečim, ječečim vršanjem ob preperele, razpadajoče stene tesnega hleva, da trga plašno mukajoča sivka neprestano rožljajočo verigo. In med šumnim besnenjem se oglašajo skozi raze v vratih, skozi odprtine v oknih, skozi razpoke v stenah žvižgajoči piski kot zvoki po viharju prizvanih, skrivnostnozlobne pretnje tulečih volkodlakov . . .

In tuintam zastrmi iz temine v ravnokar prebujeno Jerico bodeče in sovražече oko . . . Toda to ni in ni oko zlobnega volkodlaka, to je oko zlobnejšega človeškega bitja; to je oko trdo in hudobno, ki brez sočutja gleda v bedo in boleost, ki z mrzkim sovraštvom množi trpljenje do smrti izmučene. Nikoli se ni omililo in se ne omili to oko, večno kruto je kot oko krvnika nad sveto mučenico v vaškem znamenju.

In ledeni mraz polje tem občutneje pod pogledom tega očesa skozi raztrgano odejo, da ji šklepetajo ustne, da ji tuintam vseskozi zadržeta napol premrlo telo.

A naj bi bilo mraz, naj bi divjali vetrovi, ko bi le v temi ugasnilo to v temi porojeno zločesto oko! Pa ono ne utone v noči in ni in ni moči zakriti, skriti se pred njim. Da, tudi pod zaprte trepalnice prodre in jo pogleda, tudi če se uleže na obraz . . .

Ah, da, to je oko mačehe, na to težko pot žitja od nemile usode ji poslana.

„Oj, trpela, trpela boš, ubožica . . . Grenka usoda bo s teboj do smrti, ker tebe, Jerica, je rodil — greh!“

Zaječala si jih, žalostna majka, ah, izplakala te žalne besede, na smrtni postelji ležeč!

In Jerica je zavzeta, presenečena vprašala, zaprosila:

„Greh?! . . . O Bog, kakšen greh?! . . . Mamica, povejte! . . .“

A plakajoča mamica ni odgovorila.

„Mamica, povejte! . . .“

In nemi mamici so bridkeje plakale oči.

„Mamica, povejte! . . .“

A slednjič je vendar ihteč odgovorila, ihteč potožila ljubeča roditeljica:

„Jerica . . . Jerica . . . ne povedala bi ti, ko bi se ne bližala smrt . . . Ubožica vseh ubožic . . . greh te je rodil, . . . ne smela bi biti, . . . ker si . . . ker si . . . nezakonska hči . . . Ne smela bi biti — in zato sem trpela že jaz in trpela boš ti, ubožica nedolžna, do smrti. Ah, da te moram pustiti tako siroto, . . . ah, da moram pred tabo s sveta! . . .“

V solzah so zamrle besede, a ona jih ni prav umela tedaj, dasi je zaplakala ob njih i ona, ker je toli bridko ihtela majka. In da ne bi plakala ubožica še bolj, je ni povprašala več.

A v srcu so ostale te materine besede in pronicale čimdalje globlje . . .

„Tebe je rodil greh, — ne smela bi biti . . .“

O, da se ni rodila nikoli ali da bi bila umrla že davno pred majko ter ji olajšala vse zlo in gorje! Zakaj si pač dopustil in dopuščaš, o Bog, to bedno, brezpravno življenje, porojeno v grehu in zato obsojeno v bridkost do zadnjih vzdihov?! . . . Zakaj so bile brez uspeha vse vroče molitve, ki so, tiho iz duše se izlivajoč, tem iskreneje prosile smrti, — zaželjenega konca temu pregrešnemu žitju, . . . brezkončno zaničevanemu, teptanemu, ker mu je bil oče greh, . . . greh, . . . greh! . . .

„Nezakonska!“

Neporočena je bila mati, ko je zagledala ona to nemilo luč sveta, in reví se je godilo bridko, kot se je godilo tedaj oni perici Marički, ki je stanovala v tisti predmestni koči, v kateri je umirala in umrla mamica. Priplakala je nesrečnica v sobo in padla čez njeno bolno mamico in tožila, da ji je ušel ženin čez morje, da so jo zavrgli starši, da jo zasmehujejo, psujejo ljudje, da ji ne privoščijo nobenega zaslužka več, češ, da je propadla vlačuga, . . . zavržena od vseh poštenih in pravičnih, ker je rodila — nezakonsko dete. In kmalu nato je pohitela po svoje dete ter se skoro vrnila ž njim, v plenice povitim, ga krčevito poljubljala ter ga naposled izročila njej, Jerici, da ga ziblje na rokah. Sama pa je nenadoma planila iz sobe in ni se vrnila več. Skočila je v reko in utonila, dete pa je sprejel mestni najdenški zavod, kjer je umrlo drugi dan.

„Uboga Marička! Bala se je življenja in šla je raje v smrt. Tudi jaz grešnica sem hotela skočiti v reko s teboj, ko si prišla na svet in — le težko sem prepustila svoje in tvoje življenje volji božji . . .“ je vzdihovala tedaj mamica . . .

„In mamica, kje je vaš ženin, . . . kje je moj oče?! Ali je tudi — on zapustil vas?! . . .“

„Tudi.“

Nikoli ni bila odgovorila do tedaj mamica vprašanju po očetu, a to je bila tudi edina beseda, ki jo je sploh odgovorila. Težek vzdih je bil sicer vselej kakor prej tako poslej edini odgovor, izdihnjen v tiho ali nemo prošnjo: „Ne vprašuj po njem!“

In v gomilo je vzela s seboj to svojo veliko skrivnost.

A vendar ji je kmalu po materini smrti usoda dokaj razstrla tajno o rodnem očetu. Prišel je nekega dne ponjo tuj človek tja v predmestno kočo starke Neže, v kateri sta stanovali z materjo, . . . ah, dobre starke, ki se je je usmilila po materini smrti, jo obdržala pri sebi in prav po materinsko ravnala ž njo. Težko se je ločila od te dobre žene, ki je ni videla poslej nikoli več, — a šla je, ker ji je ona sama svetovala in velela, naj gre.

Tujec, ki ga je spoznala pozneje kot župana blatnovaškega in svojega varuha, jo je vzel k sebi na voz in dolgo, dolgo sta se vozila, da sta prišla v to vas, v to nesrečno Blatno vas, k tej nesrečni hiši, kjer ji še ni bila vesela ura, kjer ga še ni našla in kjer je še ni našlo dobrohotno, sočutno srce. Izvedela je tedaj iz županovih ust, da se je njen neznani oče, ki se je zval Peter Sitar in je bil posestnik in zidar, ponesrečil nedavno gori v domači farni cerkvi sv. Roka; belil je cerkvene stene, in ko je obešal „križev pot“, one velike, strašne slike trpljenja božjega, se je snel žebelj ravno pod zadnjo največjo podobo in ta je padla zviška z vso težo nanj in ga smrtno ranila. Prenesli so ga domov, kjer se je zavedel in takoj velel, naj se pozovejo možje. Napravil je oporoko, v kateri je njej, svoji nezakonski hčerki Jerici Korenovi, ker ji je nedavno umrla mati in ker se je bal božje sodbe, izgovoril prežitek in dosmrtno stanovanje v svojem domu, katerega pa je zapustil v last svoji ženi, . . . ah, tej nemili ženski, ki jo imenuje in pozna zdaj sirota kot svojo kruto mačeho.

Neprijazno, s temnimi pogledi jo je sprejela ta žena, ki bi naj bila njena druga mati. In že prvi dan je morala na pot prezirane sužnje, niti izpočila se ni bila po dolgi vožnji.

In dan na dan je bilo trpljenje neznosnejše; mačeha je bila čimdalje odurnejša, zlobnejša, letele so že brez znatnega povoda trde psovke nanjo — pritepenko, ciganko in že je tudi udarila brezobzirna pest . . . Ah, nikoli, nikoli je ni tepel nihče do tedaj na svetu! Saj tudi ni nikdar zaslužila udarcev in ukorov, saj je vendar vedno ubogala in storila vse, kar se ji je velelo, brez oddiha, do onemoglosti. Toda, kaj more zato, da je bila vedno slabotna in bolehnata, da je večkrat omagala ravno sredi dela polživa, polmrtva?!... In vsak njen ugovor ali zagovor ni bil ne le brezuspešen, temveč je še podkrepil prvotne očitke ter podnetil in izzval nove brezobzirnejše, krutejše . . . A Bog ve, da je po nedolžnem trpela in bila nedolžna kaznovana . . .

Ah, bilo ni nikogar, nikogar, ki bi bil hotel verjeti in umeti njeno bol, nikogar, ki bi ga mogla zaupno prositi pomoči, . . . prositi za žarek tolažbe, utehe, . . . ali vsaj rahlega sočutja . . . Če je kjerkoli zaplakala žalostna, jадna, premagana od še neizplakanega gorja, ni bilo od nikoder sočutne roke, ki bi jo bila pobožala ali se je toplo oklenila ter ji brisala solze in nežno zatrla njih vroči, pekoči tok! Tudi se ni javila nikoli od nikogar mila, dobrohotna beseda, ki bi ji zastrla bridko zavest, da je tako strašno osamljena ter zapuščena . . . Solzne oči niso videle nikoli niti malce lahno naklonjenega pogleda in — zaman so iskale milosti, sočutja in naposled obupane zaman koprnele vsaj po hladni brezbržnosti v očeh bližnjega, ki je videl ali lahko slutil pot njenega trpljenja . . .

Ah, še več, še več! Vsepovsod, — v pogledu, besedah, kretanjah, dejanjih slehernega bitja ji je drhtelo nasproti ali nezastrto sovraštvo, ali nepremagljivo zaničevanje, ali vsaj preziranje . . .

In kmalu po svojem prihodu v Blatno vas se je, premagana od obupa, samovoljno ločila od tega novega — doma, od tega ognjišča vsega zla, od tega zemskega pekla. Vsa trudna, lačna in plaha je našla pot v rodno predmestje h koči, v kateri ji je tekla zibel in ji je minila prva mladost, — ona najlepša ji doba življenja, obsevana, ogrevana od ljubezni materinega srca. Potrkala je na znana preperela vežna vrata, a trkala je zaman; ni jih odprla vela roka dobre starke Neže, ni se pojavil nje upadli dobrotljivi obraz. Nemi strah jo je naposled pognal, pozval k sosednjim hišam po strašno novico, da je starka Neža, katero so vedno bolele in ščemele oči, nedavno povsem oslepela, da si je slepa — zlomila nogo in da leži že več dni v mestni bolnici; tudi pamet je bila baje že izgubila vsled obupa in bolečin.

Kam torej?! . . . Spomnila se je starega župnika predmestne fare, gospoda Martina, blagega tolažnika in podpornika rajne mamicice in nje, in zadnji up ji je vлил v opešane ude moč, da je še romala v župnišče. Tu pa ji je tuja kuharica javila, da starega gospoda Martina ni več, da so šli v pokoj daleč, daleč doli v neko primorsko mesto. Preplašena, prepadla, oropana zadnje nade, je hotela v bližnjo cerkev, a mračilo se je že in cerkvena vrata so bila zaprta.

O Bog, kam pa sedaj?! . . . „K mamici!“ je odgovorilo, zaklicalo srce in namenila se je na pokopališče k Sv. Krištofu. Tam na grobu poprosi mamico pomoči in utehe, tam počije, zaspi in v jutru pojde iskat službe po mestu. Nazaj v Blatno vas pa se ne vrne nikoli, nikoli več! . . . Drobnela je dalje, toda ni mogla več dolgo; nenadoma se ji je od slabosti in utrujenosti zavrtelo pred očmi in zgrudila se je nezavestna na tla sredi ulice. Zavedela se je šele v mestni stražnici, kjer je morala neprijaznim stražnikom povedati vse, kar je vedela o sebi. Že drugo jutro pa je morala spremljati na sramotnem vozu pijanca Nacka, največjega potepuha vaškega, ki so ga ravno tedaj zopet odpeljali iz mesta po odgonu v Blatno vas.

Ali se je škodoželjno nasmehnila mačeha ob njeni sramotni vrnitvi ter takoj nato z nemilo batino javila, da se prične zopet staro trpljenje! —

Po dolgem omahovanju se je kmalu nato vendar odločila ter se napotila k županu blatnovaškemu, ki je baje njen varuh; težko se je odločila, ker je poznala tesno prijateljsko razmerje župana s svojo mačeho in ker je po njegovem neprijaznem ji vedenju živo slutila, da je nahujskan zoper njo. In res ni mogla pred njim niti pričeti ne z besedo. Takoj je nejevoljno namrdnil obraz ter jel pridigovati svečano o četrti božji zapovedi kakor gospod župnik ob nedeljah. Vedela je zdaj, kar je prej živo slutila, in v trdni zavesti, da bi bila sleherna beseda zaman, si je obrisala solze ter se vrnila molče domov. —

Razdvojena v obupu je naposled še enkrat samovoljno zapustila hišo in romala gori k Sv. Roku v župnišče. Potožila je domačemu gospodu župniku, plašno v odstavkih jecljaje, svoje neznosno in krivično gorje ter vdano in ponižno prosila pomoči.

„Tepe me s pestjo, s poleni, — ne da mi jesti, . . . kolne me, . . . tudi pljunila mi je že v obraz . . . A jaz se trudim, . . . delam in . . . delam, — dokler ne omagam. — In nikoli ji nisem

storila — žalega, in — ubogam jo, dokler mi dopuščajo moči . . . O, gospod župnik, milostni, dobri, . . . ponižno prosim, — pomagajte mi! . . .“ Solze so udušile trgajoči se tok jasnih besed.

A gospod župnik, sicer navadno sladek in ustrezljiv gospod, jo je ostro zavrnil:

„Grdo, da, ostudno je, če pride tožit krušni otrok svojo krušno mater, a naravnost nesramno je, če pride takov izrodek, kot si ti, tožit tako krščansko ženo, kakršna je ona, ki jo hočeš pogrezniti s svojim natolcevanjem v blato! Vedi, — tvoja krušna mati hodi redno k maši, redno k sv. obhajilu in poleg tega zlasti mnogo žrtvuje za našo cerkev; najlepše voščenske v oltarjih so od nje. To je pač verna krščanska žena in tvoje besede so drzna — laž! . . . Poberi se, ti — ti — izrodek zavrženi, . . . pritepeni, . . . ciganski . . . ti —! . . .“

„Ali, . . . ali, milostljivi gospod župnik, . . . jaz nisem kriva, da sem, — da sem —!“ je zaihtela obupno, sluteč, da ji vrže i župnik po mačehinem vzoru v obraz pretrpki očitek, da je — nezakonska.

In župnik je res slovesno zagrmel:

„Greh tvoje matere je nad teboj in njena kri je v tebi, kri — zanikarne propalice!“

Zašibila so se ji kolena po teh srepnih besedah, ki so bruhnile iz ust svetega moža, in zgrudila se je tedaj nezavestna pred nemilostnim gospodom na tla.

Psujoč jo je nato vzbudila iz omotice tolsta gospodova kuharica ter jo nagnala domov.

Mačeha je takoj izvedela o vsem in nje obodreni pogum ji je naklanjal odslej še hujše gorje.

In poslej? — Nikjer, od nikoder, od nikogar več rešitve! Obsojena je torej na to svoje zlo do zadnjega vzdihla izmučenih prsi . . .

Toda že se bliža konec, — oni edino rešilni, vroče zaželjeni. Odkar ji je iz prsi švignila kri gori v zasneženem laz, ji tem hitreje, tem vztrajneje hira in gine moč v šibkem telesu, utrujenem na smrt, in toliko bolj jo duši tem jačji kašelj. Od onega usodnega večera, ko jo je mačeha prinesla na svojih krepkih rokah domov — ah, ob nje vročem, glasnem sopenju se je prebudila tedaj iz omotice na teh trdo se je oklepajočih rokah — ter jo preklinjajoč vrgla na to postelj, ni mogla vstati več. Kot cvetka je, ki je omahnila venoč ob zemljo in se ne more uvela dvigniti nikdar več.

Izprva jo je mačeha trdo gonila iz postelje; a nekaj dni jo že pušča v miru, le srepo in zlovoljno jo pogleda, če postavi na navpik stoječi zaboj pred posteljo skledico nezabeljene kaše ali soka ali pa če vrže tja par neolupljenih krompirjev.

Poprosila jo je nedavno za požirek mleka z edinimi besedami, ki jih je izpregovorila od tedaj, kar leži v postelji.

„Lakote ne pogineš!“ je jeknila v odgovor in jezno odšla.

In ni ji prinesla mleka, le ono borno, vsakdanjo, nezabeljeno in že povsem ohlajeno jed, ki ji sedaj v postelji že toli preseda, da je ne more uživati več, ji nudi še dan na dan. O, kapljice mleka ji ne privošči, — a svojemu porednemu šestletnemu sinku, njenemu polbratcu Ivančku pa dopušča, da poliva ž njim črnega sultana, da je ves bel. In še sultan sam, ki sme spati v topli hiši, ga dobi nemara vsak dan dovolj v svojo skledo. —

„Ali še nisi mrtva?“ . . . je parkrat siknila skozi zobe.

Pa tudi če molči, srši vanjo dan na dan očitajoč nje strupeni, smrt ji voščeci pogled:

„Ali še nisi mrtva?! . . .“

O, da bi že bila mrtva, . . . mrtva! Ali je kdo trpel več, ali kdo trpi več?! Kdo je bolj zapuščen in zaničevan in ubog na tej bedni zemlji?! . . .

„Greh tvoje matere je nad teboj!“ so zagrozili domači gospod župnik Anton.

Zato, . . . zato? . . . O ne! Nikoli ne! . . . Gospod Martin, oni sveti mož, oni blagi župnik rodnega ji predmestja, ki žive sedaj daleč doli ob morju, bi zavrnili krepko gospoda Antona. Da, kakor spev dobrotnega krilatca v solnčnih žarkih je priplaval svetli spomin na tega preblagega gospoda in vrnil bedni duši pokojno in radostno zavest s svojim milim zatrdilom: „Jerica, pomni: Pravični Bog je odpustil tvoji ubogi mamici njen greh. Izbrisale so ga njene solze in molitve, . . . izbrisala ga je nje vroča materinska ljubezen do tebe, polna skrbi in poniževanja . . . Pravični Bog ji je odpustil, a odpustili ji niso — ljudje! — Tudi tebi mali, brezmadežni, nedolžni siroti ga ne odpuste! Toda pomni: Čim večje je nezasluženo trpljenje, tem lepša je — smrt! . . .“

Tako so ji govorili sveti mož po pokopu njene mamice, jo božali po rosnem licu ter jo vedli od novo zasutega groba s seboj.

O, da, . . . Bog je pravičen, usmiljen, . . . a krivični, neusmiljeni ljudje so jo obsodili nedolžno za — greh, ki ga je že do dna

izbrisalo trpljenje in ki ga ni zakrivila ona, v neprekinjeno, hudo gorje do zadnjih vzdihov izmučenih prsi . . .

„Toda, Jerica! Trpi vdano, brez sovraštva, in tvoje srce bo plameneča zvezda!“ . . .

O mamica bedna, brezmejno ljubljena, edina! Ti sladko bitje, ki si umirajoč govorila te svete besede! . . . Tudi gospod Martin so učili in trdili, da je v vseh tvojih materinskih besedah zlati nauk in sveta resnica!

„Trpi vdano, brez sovraštva!“ . . .

Teško se je pač vdati povsem v krivično trpljenje, . . . toda ona je vendar že dolgo, dolgo tako vdana v svojo usodo brez ugovorov, brez sovraštva . . . Greh prvotnih, upornih čuvstev ji je gotovo odpustil usmiljeni Bog za vse te temne, brezštevne dneve hudega gorja.

„Tvoje srce — plameneča zvezda!“ . . . Živa nada . . . vesela zavest je priigrala, prisijala zmagonosno nad trpke spomine in žalostne misli; pokojen, mameč čut je lil v izsušene, razbolele prsi.

„Tvoje srce — plameneča zvezda!“ Ali, o Bog! . . . Proti koncu njenega zadnjega šolskega leta, šele tedaj, ko je legla mamica na smrtno posteljo, so čitali v predmestni šoli, da so zvezde — sevajoči svetovi in da je naša zemlja tudi zvezda, ki tudi sveti v neizmerni daljavi v vesoljnost neba . . . In mamici, ki ji je ravno na smrtni postelji razodevala skrivnost o pravičnih, v nebeške zvezde se vžigajočih srcih, je tudi razodela ono nejasno ji modrost šolskega berila.

Pa bolna mamica je odkimala z velo glavico:

„Ne, Jerica! Zvezde so plameneča srca zveličanih. Le veruj in trpi vdano, brez sovraštva, in tudi tvoje srce bo vzplamenelo v bleščečo zvezdo! . . .“

„Ali mamica, kdo vam je razodel skrivnost naših zvezd?“

„Moja lastna mamica, tvoja babica in — jaz verujem!“

„In kdo je povedal babici?“

„Ne vprašuj več, to je božja resnica, božje razodetje, ki živi le v srcu teptanih, ponižanih, sporočeno iz ust do ust . . . iz vekov v veke . . . To je vera nas, tu na zemlji v gorje obsojenih, ki edine povečuje nebo . . . A to vero zanikujem, brezskrbno živim, srečnim bližnjim ne verujem, tudi ne knjigam, ki so jih izumili ti . . .“

Tako nekako je besedovala bolna mamica, ko je s tihim, že grgrajočim glasom vlivala in vlila tudi njej za vselej to kot odmev milozvočne strune ji sladko vero.

Da, materine besede so zlate in zlate zvezde so plameneča srca . . .

Saj tedaj, ko so se zaprle mamičine oči na veke, ko so jo dvignili mrtvo na črni mrtvaški oder, je videla razločno skozi solze v očeh: vzplamenelo je iz mamičinih prsi in se dvignilo kvišku vse žarno in bleščeče . . . In v jasnih nočeh je žarela od tedaj, potisnjena bolj na južno stran vedrega neba, v katero se je ozrla le malokdaj dotlej in v katero je poslej vedno in vedno vpirala koprneče oči — velika, rdečkastožarna zvezda, o kateri ni in ni pomnila, da bi jo bila zapazila že prej; v dnu duše je zaslutila, da je to srce rajne mamice, tako veliko in jasno žareče, ker je bila ona pač svoj čas največja revica na svetu . . . In s tiho slutnjo je prišla tiha zavest . . . Kolikrat je poležala v pozno noč na trati ali na klopi pred hlevom, obraz obrnjen v nebo! Kolikrat je vstala v poznih zvezdnatih nočeh z ležišča v hlevu in šla pogledat venkaj na vedro nebo v zvezde mili blesk . . .

Ali nocoj . . . in ah . . . že dolgo, dolgo ne more več s postelje in črni strop ji zakriva in ji bo morda zakrival vse temne, brezkončne ure do konca življenja pogled na nebo, ki se gotovo zopet svetlo razžari, ko utihnejo pod njim ti nocojšnji, neprestano tuleči viharji . . . Morda . . . morda res ne pogleda nikoli več na sinje, srebrnotkano nebo! —

Dve topli solzi sta ji orosili oči ter se razlili na ledeni lici.

Morda res nikoli več! . . .

„Ali Jerica, ti sirota vseh sirot, tudi tvoje srce bo — plameneča zvezda!“ . . .

In nad hipno žalost, nad hipni obup so pričarale materine besede zopet mogočni, tiho radost budeči žar nade.

Da, materine besede so zlate, sveta resnica je v njih tudi po zatrdilih častitjivega gospoda Martina, onega blagega, nepozabnega, najsvetejšega vseh duhovnikov. In svete so ji ostale v srcu, v njih razodete skrivnosti klijejo skrite v njem. Ni jih razodevala nikoli drugim, . . . kakor da bi se bala, da se oskrunijo v glasni govorici, ki jo naj čuje tuje, nedovzetno uho . . . Pa komu bi jih naj razodevala, ona od vseh prezirana in zaničevana in zavržena?! . . .

In ostale so ji v srcu — kot najdražji zaklad v najtežjih urah ji v živo tolažbo, slajšo kot medice slaj. Vesele nade vzpoljejo ob njih zmagonosno nad sleherne bridkosti in omamljajo z blagimi, pokojnimi čuvstvi njeno dušo, ki že sluti, čuti, da skoro dotrpi telo.

Še nekaj dni, še nekaj ur — in srce bo zvezda, . . . srce, ki ji dotrpi, izdrhti, . . . vdano, brez sovraštva . . . Da, sovraštva ni in ni več v njem, . . . tudi do neusmiljene mačehe ne, . . . saj so vse kali sovraštva že davno zatrte v spominu na materin uk, uklo-njene v tihem, voljnem trpljenju že brezštevilne dni . . .

Plameneče srce! — Po zasluženju manjše in večje, jasnejše in medlejše . . . Njega blesk je blesk — nebes, . . . ki so odprta pod njim . . . Njega nebeški sijaj žari v vsepokojni sen, poln nadzemskih radosti . . . Njega luč je luč pravičnega Boga, ki povečuje ž njo krivično boleost . . .

Ah, sen lečilni, visok do zvezd, . . . v tebi smehljaje ugasujejo in ugasnejo v gorje prebujene oči . . .

* * *

(Konec prihodnjič.)

Kosec.

Za koscem mladim — sama smrt —
kjer prej žarel je pisan prt,
kjer prej cvetel je božji vrt.

— — — — —
In s koso bridko kosec mlad
stoji sred pokošenih trat,
zavriska — in zapoje si,
da glas njegov gre do vasi.
„O še nocoj, o še nocoj
razgret obraz bo, dekle, tvoj;
ko mesec skril se bo za hrib,
te ljubil bom za sladek hip. —
Ob jutru žalovala boš,
na tihem se jokala boš,
jaz travico kosil bom spet,
za menoj bo umiral cvet.“ —

Kristina.

Plameneče srce.

Spisal, Janko K. S.

(Konec.)

kozi začrnela okna je zasijala zlata luč. Na sivi, razprhli steni nad Jeričinim ležiščem se je ujel snop žarkih pramenov, izlivajočih se z iztočnega neba, iz daljnega, toliko mračnih dni že snivajočega solnca.

Zastrmele so oči bolničine: Glej, zagoreli so gori na steni štirje četverokoti, ki jih sorazmerno delita dve medsebojno pravokotno se križajoči črni progi... Glej, čudo... čudo, — svetlo površino je obsenčil — temen križ! —

Strmele so oči, razprte na široko, . . . splavale proti oknu ter naposled zaznale, da so po dolgih mračnih dneh prebujeni solnčni žarki, prodirajoč skozi četverosteklasto oknico, vtisnili na steno to čudesno podobo . . .

In domislila se je Jerica, da je videla že čestokrat v času minolih dni takove podobe, porojene iz solnčnih žarkov ob tajnih sencah, toda zaslutila ni nikoli njih skrivnostnega izraza, zavedela se nikoli njih skrivnostnega pomena.

Na bleščeči površini — temen križ! . . .

Da, danes čuti, sluti in se zaveda živo, da trepeta nad njo znak tajnega trpljenja, vdihnjen med solnčni sijaj . . .

Da, . . . prameni solnca, vi luči nebeške sli, . . . kadarkoli ste obsijali na tem domu njo, ste videli le njeno gorje . . . Nikoli niste zazrli smehljaja na ustnah ali izraza sreče v očeh, . . . videli ste le v solzah se topečo bol, ali še večkrat in . . . naposled navadno le brezsolzno žalost ob mukah krivičnih udarcev.

Ali ljubljene tudi, kadar pošiljate svojo neznosno žgočo vročino na prašno polje ali pokošeno, že vso razpaljeno senožit . . .! Blagrovani ob spominu na lesketajoče se jutro, ko zaigrate v kapljah poletnega zelenja, odpirajoč rožam cvet in budeč ptičje speve! Hvaljeni ob spominu na lesketajoče se jutro, ko zaigrate toplo v sneženo zimsko odejo in plameneči led, da se ves razsolzi in raztaja v zlate kaplje, ki se razlijejo, bežeč pred vašim sijajem!

Solnce, . . . solnce, . . . ti skrivnostna božja luč, . . . ki te nedoume človeški razum kakor tvojega bratca meseca ne, ki sije med plamenečimi srci . . .

Kaj si, . . . čemu si? . . . Kot sveta Trojica si skrivnostno, je rekala mamica in se spominjala one stare povesti o mladeniču, ki je premišljeval na morski obali tajno o sveti Trojici. Ves zamišljen v to neumljivo svetost, je prišel do preprostega ribiča, ki je zajemal z žličico vodo vesoljnega morja in jo pršil v kapljicah na kopno: „Kaj, ali hočeš izplahnuti morje?“ . . . se je zasmel in začudil mladenič. „Da!“ je dejal ribič in mirno zajemal dalje. „Hej, kam ti je zbežala pamet! Zajemaj večno in ne pozna se. Blazen je tvoj trud!“ . . . Tedaj pa je ribič prenehal ter mladeniča bistro pogledal v oči, rekoč: „Premišluj večno skrivnost o sveti Trojici, in ne doumeš! Blazen je ves tvoj trud premišljevanja! . . .“ In isti hip je izginil zagonetni ribič, ki je bil pravzaprav vanj pretvorjen angel . . . Mladenič pa ni nikoli več premišljeval tajnosti o sveti Trojici . . .

Solnce . . . solnce . . . tako skrivnostno in nedoumljivo čudo je tvoja topla svetloba in tvoja visoka pot od vzhoda do zahoda, . . . naj že mislijo, slutijo, govore o tebi nevedni ljudje karkoli . . .

Pozdravljeno iz srca globine, . . . ozri se, nasmehni vsaj za hipec in vsaj z enim žarkom sem doli na to v temi stoječo, zapuščeno smrtno postelj po tebi koprneče bolnice! . . . Saj tvoji žarki ne sijejo toli visoko nad njo! . . .

Kaj pa, ko bi se malce dvignila? Morda bi te žarke dosegle oči?

Poskusila se je dvigniti na ležišču, ali bilo ji je pretežko, čutila ni več dovolj moči v otrplih udih . . . In legla je in ležala zopet mirno in ob zavesti neodoljive onemoglosti ji je gasnilo koprnenje po solncu . . .

Toda glej, . . . glej! Nova nada, vnovič oživljajoče se koprnenje! — Ali se ne pomika čimdalje niže ta ž žarno svetlobo obdani temni križ? . . .

Res, prameni se približujejo, padajo k postelji. Skoro dosežejo odejo! —

In ko je drhtelo srce v blaženem pričakovanju, je prišla hipoma svetla misel, svetlejša od svetlobe teh pramenov. Domislila se je bila oguljene, pod blazino skrite mašne knjige ter v njej one pre-svete podobice, na kateri gori sredi razgaljenih Kristovih prsi — odkrito zlatožarno srce . . .

Iskala ji je desnica pod blazino in izvlekla s težavo ono oguljeno, že prastaro mašno knjigo. Odprli so se zaprašeni, očrnili

listi in v solnčne žarke, ki so se ravno razlili po odeji, je padlo ognjeno Kristovo srce.

In zdaj žari, gori to sveto srce, . . . srce neskončne ljubezni. Njega žarki so svetlejši od žarkov zvezd, silnejši od žarkov solnca.

Srce neskončne ljubezni, ti mamici najdražja podoba, izročena ji v skrbno varstvo do smrti! . . . In ona ga čuva s skrbjo in ljubeznijo vse dolge dni do tedaj, ko bo tudi njeno srce vzplamenelo . . .

Srce, ki te vrlo poznajo in ljubijo le zatirani, ki so pred teboj višji od zatiralcev! . . . In ko pride čas, šine le v njih jedna srca odsev tvoje svetlobe, da jih dvigne v nebo.

Priprla je nehote oči žgočemu blesku, . . . opojno čuvstvo jo je rahlo zazibavalo, vtapljalo v lahen polsen . . .

„Ti, — slišiš?“

Vsa presenečena je odprla zopet oči ter dvignila trepetajočo dlan nad vid ji ugašajoči vir pramenov.

„Ti, — slišiš?“

Kaj?! . . . To je glas — Ivančkov, . . . res, . . . v hlev gleda, stoji ob odprtih vratih na pragu, . . . za njim hiti bela svetloba snega, . . . in ž njo polje ledeni mraz, mraz, mraz! . . . Sivka muka vsa premražena . . .

Ne spominja se, da bi bil Ivanček kdaj pogledal v hlev, odkar leži bolna v postelji. Ni smel, — ne sme! Mačeha ga ji vestno odtuja; ostro mu prepoveduje družbo ž njo in njej ž njim. Ločeno je bilo in je vedno njeno življenje od Ivančkovega: drug ne govori z drugim, tujca sta si, kot bi ne živela ob istem ognjišču in bi ji ne bil on polbrat . . . Le njenim solzam ali batinam se sme smejati . . . tedaj ga mačeha ne pokara nikoli . . .

Kako, da je prišel danes in da jo — kliče? . . . Morda ga je pustila mačeha samega doma in mu je sedaj dolgčas . . . Kaj hoče neki?

„Pokaži!“

Kaj naj pokaže?! . . . Njegove oči zro svetlo in nepremično na postelj . . . Kam gleda? . . .

Nehote ji je vztrepetala dvignjena dlan in omahnila, žarki Kristovega srca so zopet ostro vzplamteli v oči . . . Ti žarki hite tudi v dečkove oči!

„Slišiš, — pokaži!“

Da, . . . res, . . . to sveto podobico bi videl rad! . . . A kaj bi on? Saj ne razume, brezdvomno se mu zdi to le svetla — igrača.

„Daj mi!“

Za Boga! Njemu naj da ta najdragocenejši zaklad materin ter njen?! Da se poigra ž njim in ga potem izgubi, zavrže ali ga raztrga, oskruni?!

Nikoli!!

Pokrila ga je z obema rokama hkratu in se ozrla plašno in uporno v Ivančka.

„Nikoli!“ je jeknila zagrljeno.

„Daj mi no-o!“

Ivančkov glas je prosil že napol jokaje, zapovedujoče. Deček je uvidel, da mu Jerica noče dati one svetle stvarce, ki jo je bila ravno zakrila z rokami, in silno žal mu je bilo zanjo. Hotel jo je imeti na vsak način . . . Tako mična je in se sveti bolj nego solnce!

Polastila se ga je neodoljiva, strastna želja po njej in naposled je hipoma stekel k postelji in njegove ročice so krčevito prijele za vele, trepetajoče bolničine roke.

„Ivanček, za Boga, . . . to, . . . to ni igrača! . . . To je sveta podobica, — Božje srce! . . . Pusti, . . . pusti! —“

Jerica je jeknila zdajpazdaj z bolestnim, hripavim glasom ter z obupno silo svojih slabotnih moči tiščala in branila sveti zaklad; ali brezobzirno nasilne in gibčne ročice dečkove so nenadoma prijele za rob svete podobice.

„Greh, . . . smrten greh storiš, če ukradeš, . . . raztrgaš to srce . . . Tat . . . tat . . . Bog te kaznuje! . . .“

Ivančkovi neumorno ter krčevito delujoči prsti so dosegli hipoma že pol podobice ter vlekli in naposled krepko potegnili . . .

In . . . gorje! — raztrgan je bil najsvetejši Jeričin zaklad! Pol ga je ostalo in drhtelo na odeji pod njenimi že potnimi dlanmi, pol ga je pa stiskaje držal in grbil v svojih ročicah kruti deček.

Ivanček je zdajci odskočil nekoliko vstran od postelje ter se umaknil iz žarkov solnca v temino hleva in razočaran zrl v iztrgani del podobice, na katerem je ugasnil v temini ves sijaj in blesk. To je del podobice, navadne svete podobice, malce pozlačene, kakršnih je vse polno po mašnih knjigah njegove mame. A sveta podobica je bila tudi ta Jeričina, ki jo je bil pomotoma smatral za svetlo igračo ter jo je sedaj tako grdo raztrgal.

Razblinila se mu je vsa slast, vsa vroča želja po dozdevni svetli igrači, in pri tem je zaslutil, da ni ravnal prav in da je zakrivil pregrešno dejanje.

„Zlobnež, krutejši od tatu! . . . vedi, . . . raztrgal si Božje . . . Božje srce!“

Jerica, ki se je bila v nepopisnem strahu, obupu nekoliko dvignila, je omahnila zopet na ležišče. V mrzličnem drgetanju so ji onemela usta, . . . v prsih ji je votlo grgralo, . . . zastajala ji je sapa.

Ivanček jo je tiho motril s širokim pogledom in nehote, nevedoma je izpustil iztrgani del podobice na tla ter stekel iz hleva. —

O Bog, ali se ni doigral le strašen sen, . . . ali je vendar vse — res, . . . res?!

Zopet jo je dvignila nepopisna razburjenost z ležišča in tresoča se desnica je hlastno prijela za raztrgani del Božjega srca na odeji, še vedno bleščečega v solncu, in ga premeknila s solnca k ustom v goreče, strastne poljube.

Njenega obraza niso dosegli solnčni prameni, in ko je zrla z begajočim pogledom naokoli, je pogledala tudi na tla, pobeljena od svetlobe snega, poljoče izza odprtih vrat, in hipoma razločno uzrla iztrgani ji del Božjega srca na tleh v medlem odsevu.

Ah, iz rok mu je padel, . . . tu je ostal, . . . ni ga odnesel s seboj oni hudobni mali, ki je bil zbežal, . . . nenadoma tih, potuhnjen, plah . . . Morda je uvidel, spoznal svoj nečuveni greh in se ga prestrašil?! —

In sedaj leži tu ta iztrgani žar srca na umazanih tleh kot zapuščen, zavržen, da ga oskruni nesnaga, pohodi noga brezobzirne mačehe, ko pride v hlev. — Ne, . . . tu doli ne sme ostati, . . . ne sme in ne sme, — dokler dihajo njene grudi! . . . Čuvati, — rešiti ga mora in mora po zapovedi materini, da vžge, razžari njega odsev ob smrti uri tudi njeno srce v jasno zvezdo.

Ne, tu doli ne sme ostati, . . . dvigniti, rešiti ga mora, naj se ji zgodi karkoli, . . . najsi jo tudi oslabelost pahne, da se zgrudi zviška na mrzla tla . . .

Še sijejo solnčni prameni, kot da čakajo, da se zopet v njih strne raztrgano srce v prejšnji plamen.

Odkrila je rahlo svojo razcapano odejo; tajna sila, vzbujena od zavesti svete dolžnosti, je šinila v njene vele, trudne ude. Poskusila je sesti enkrat, dvakrat, . . . in naposled je obsedela, bose noge pa so se ji povesile polagoma raz postelj in se doteknile ledenih tal.

Od strani so ji padli sedaj solnčni prameni v obraz, ali ona je nagnila glavo in se umeknila solncu, da ji je v senci na tleh zopet vidno zagorel motni žar.

Tu, . . . tu leži, — zlobno raztrgan, oskrunjen! . . .

In pognala se je raz postelj na šibke noge ter se opotekla proti iztrganemu, medlo plamenečemu sijaju. A ni se mogla vzdržati; v hipu jo je pahnilo zviška proti tlom, da je padla s trdim padcem na obraz.

Prsi so zadele ob navpik štrleč kamen, ki je sijal ob njem iztrgani srčni žar. V usta so ji stopile sladke pene; zaslutila je, da ji privre zdajpazdaj tok krvi iz njih kot zadnjič gori v zasneženem laz. Obrnila je polagoma glavo kvišku; za hip so ji na široko izpregledale oči in se zastirale v radostnem, sanjavem smehljaju.

Glej, — izpod skelečih jo grudi vstaja in se dviga v solnčne žarke — iztrgani, zavrženi žar srca in ž njim se druží enak plamen, ki je vstal ravno tam, ali sedaj prav kot iz srede razbolelih prsi. In oba plamena švigata više in više in zdajci sta se strnila, spojila, . . . in — ah, bilo je, kot da se je utrnila kvišku skozi črni strop ena sama žarno plameneča zvezda in ugasnila nad njim. —

S o n e t.

Obstal je čas pred mano sredi poti
kot temen konjik, z zemljo obkopan,
prirasle ure sodbi so na dlan
in so strmé povesele peroti.

In to je zdaj nikdar prekinjen dan,
odkar s skrivnostjo si prišla naproti
in dala si željá molčeči zmoti
in snažnim njivam duše — cvetje sanj.

Pa zdaj si mimo. In megla se roga
objemom praznim, gluhim bolečinam,
ponos pregrešeni sreblje lastno kri.

Kamenitim uram se ne gane noga . . .
Daj, Jozve moj! — povelje že višinam:
Zmagala si, — zakaj bridkost stoji? —

Vladimir Levstik.

